

ANNA WŁODARCZYK

Uniwersytet w Białymstoku

DZIAŁANIA POLSKI NA RZECZ AKTYWIZACJI DIALOGU UNII EUROPEJSKIEJ Z BIAŁORUSIĄ W LATACH 2007–2010

Poland's Efforts to Resume the European Union's Dialogue with Belarus between 2007 and 2010

In the face of tensions in Belarusian-Russian economic relations in 2007, the European Union (EU) took an attempt to dialogue with the undemocratic authorities of Belarus. The ambition of Donald Tusk's cabinet established in November 2007 was to intensify this process. The government adopted the view that by minimising contacts with Belarus, the West supported its entry into the Russian sphere of influence. Polish diplomats suggested that the dialogue between the EU and Minsk should be conditional. This policy was to offer specific benefits to Belarus in exchange for a gradual democratisation of its internal system. In 2008, the EU adopted this policy. The EU dialogue with Belarus lasted until mid-December 2010. The Belarusian authorities did not fulfil the basic condition of Brussels at that time, which was to hold presidential elections in accordance with the rules of democracy. Minsk's attitude should be explained by a breakthrough in its relations with Moscow. Ten days before the planned elections, the presidents of Belarus and Russia concluded economic agreements favourable for the Belarusian side. The failure of the conditionality policy implemented by the EU with the participation of Poland revealed the weakness of EU instruments in the rivalry with Moscow for influence in the post-Soviet area.

Keywords: Belarus, Polish foreign policy, eastern policy of the EU.

WPROWADZENIE

Zgodnie z postanowieniami traktatu z Maastricht, jednym z zadań utworzonej na jego mocy w 1993 roku Unii Europejskiej (UE) stało się prowadzenie Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa. Po Europejskiej Wspólnocie Gospodarczej UE oddziedziczyła nawiązane relacje z państwami powstałymi w wyniku rozpadu ZSRR. Jednym z trudniejszych partnerów Wspólnoty na obszarze postradzieckim okazała się Białoruś. W 1994 roku urząd prezydenta tego państwa objął Aleksander Łukaszenko. Priorytetem prowadzonej przez niego polityki zagranicznej stało się zacieśnianie relacji z Rosją. W kraju prezydent stopniowo wprowadzał system rządów autorytarnych. W połowie lat dziewięćdziesiątych UE stanęła przed wyzwaniem ukształtowania relacji z państwem rządzonym w sposób niedemokratyczny, naruszającym prawa człowieka oraz niezainteresowanym polityczną współpracą z Zachodem. Przyjęta ostatecznie przez Wspólnotę strategia zakładała izolację Mińska. Jej przejawem stały się sankcje wizowe nakładane na przedstawicieli białoruskich władz¹ oraz wykluczenie tego państwa z ustanowionej w 2004 roku Europejskiej Polityki Sąsiedztwa.

Przystępując w 2004 roku do UE, Polska wykazywała ambicje uzyskania pozycji lidera w tworzeniu polityki Wspólnoty wobec państw obszaru postradzieckiego. Celem niniejszego artykułu jest zaprezentowanie roli, jaką odegrała Warszawa w kształtowaniu relacji UE z Białorusią w latach 2007–2010. Główne pytanie badawcze dotyczy tego, jakim interesom miała służyć współtworzona przez Polskę polityka oraz czy przyniosła ona zamierzone efekty.

POLSKA WOBEC DIALOGU UNII EUROPEJSKIEJ
Z BIAŁORUSIĄ

W 2007 roku w stosunkach unijno-białoruskich ujawniły się symptomy przełomu. Na Białorusi doszło wówczas do serii wizyt europejskich urzędników wysokiego szczebla². W odbywającej się

¹ A. Stępień-Kuczyńska, M. Słowikowski, *Unia Europejska a państwa Europy Wschodniej*, Warszawa 2008, s. 148.

² J. Ziankowicz, Z. Parafianowicz, *Łukaszenka rozmawia z Unią*, „Dziennik. Polska Europa Świat”, 19 I 2007, nr 16, s. 10; A. Poczobut, RICZ, *Białoruś mniej izolowana*, „Gazeta Wyborcza”, 19 I 2007, nr 16, s. 10; RAD, *UE bardziej elastyczna wobec Białorusi?* „Tydzień na Wschodzie”, 14 III 2007, nr 1, s. 7.

w Brukseli 3 września tegoż roku międzynarodowej konferencji na temat współpracy UE z państwami sąsiedzkimi w charakterze obserwatora uczestniczył wiceminister spraw zagranicznych Waleryj Waraniecki³. Przyczyną zaistniałej zmiany stały się poważne napięcia w relacjach Białorusi z Rosją. W 2007 roku Moskwa podwoiła stawkę, jaką Mińsk musiał uiszczać za gaz ziemny, oraz zdecydowała o stopniowym podwyższaniu opłat za ropę naftową do poziomu cen światowych⁴. Utrata preferencyjnych warunków dostaw surowców energetycznych groziła Białorusi znaczącym pogorszeniem sytuacji ekonomicznej⁵. Utrzymanie obniżonych stawek za ropę naftową oraz gaz ziemny Moskwa uzależniła od przejścia kontroli nad białoruską gospodarką przez rosyjski kapitał⁶. W obliczu takich zagrożeń władze Białorusi zaczęły sondować możliwość nawiązania bliższej współpracy z Zachodem⁷.

W rozpoczęty dialog UE z Białorusią postanowił wpisać się powołany w listopadzie 2007 roku rząd Platformy Obywatelskiej (PO) oraz Polskiego Stronnictwa Ludowego (PSL), na którego czele stanął Donald Tusk. Głównym realizatorem polityki zagranicznej koalicji został Radosław Sikorski, piastujący w niej stanowisko szefa resortu dyplomacji⁸. Wyznacznikiem jego działalności stał się program PO⁹.

³ J. Bielecki, *Unia chce oswoić Białoruś*, „Dziennik. Polska Europa Świat”, 4 IX 2007, nr 206, s. 16.

⁴ I. Topolski, *Polityka Federacji Rosyjskiej wobec państw Europy Wschodniej*, Lublin 2013, s. 279–280.

⁵ A. Eberhardt, *Konsekwencje rosyjsko-białoruskiego sporu energetycznego*, „Biuletyn Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych”, 18 I 2007, nr 4, s. 1737–1738; *idem*, *Problematyka energetyczna w stosunkach Federacji Rosyjskiej i Republiki Białoruś*, w: *Geopolityka rurociągów. Współzależność energetyczna a stosunki międzypaństwowe na obszarze post-sowieckim*, red. E. Wyciszkievicz, Warszawa 2008, s. 90.

⁶ L. Adamski, *Propozycja nowej strategii UE wobec Białorusi*, „Biuletyn Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych”, 25 IX 2008, nr 46, s. 1929.

⁷ P. Kościński, *Po co patrzeć na Zachód wilkiem*, „Rzeczpospolita”, 14 II 2007, nr 38, s. A7; A. Poczobut, *Manewry Mińska z Moskwą*, „Gazeta Wyborcza”, 19 VI 2006, nr 141, s. 15.

⁸ Polityk ten w rządzie Kazimierza Marcinkiewicza oraz Jarosława Kaczyńskiego sprawował funkcję ministra obrony narodowej. W lutym 2007 r. złożył rezygnację z zajmowanego stanowiska. Od tego czasu stał się zagorzałym krytykiem PiS. Postawa ta spotkała się z uznaniem w szeregach PO, które udzieliło poparcia jego kandydaturze w wyborach parlamentarnych. W grudniu 2008 r. Radosław Sikorski został członkiem PO. W marcu 2008 r. wszedł do zarządu krajowego tej partii, natomiast w październiku 2010 r. został jej wiceprzewodniczącym. Zob. A. Dudek, *Historia polityczna Polski 1989–2012*, Kraków 2013, s. 602; A. Orzelska-Strączek, *Ministrowie spraw zagranicznych w latach 2005–2014*. Stefan Meller Anna Fotyga Radosław Sikorski, Warszawa 2016, s. 84.

⁹ Jak przekonuje Agnieszka Orzelska-Strączek „premier pozostawił mu [Radosławowi Sikorskiemu] pewien zakres samodzielności w sferze kształtowania polityki zagranicznej, ale ramy tej samodzielności określał program wyborczy partii”. Zob. A. Orzelska-Strączek, *Ministrowie spraw zagranicznych...*, s. 21.

Zgodnie z nim fundamentem międzynarodowej aktywności Polski minister uczynił integrację europejską. W artykule opublikowanym w 2009 roku na łamach „Gazety Wyborczej” stwierdził, iż „coraz bardziej określa [ona] podstawowe zasady polskiej polityki zagranicznej oraz krąg najbliższych partnerów i sojuszników”¹⁰. Radosław Sikorski prezentował jednocześnie opinię, iż Warszawa powinna brać aktywny udział w definiowaniu celów UE. Uzyskanie wpływu na podejmowane w jej ramach decyzje wymagało, według niego, „wczucia się w interes zbiorowości unijnej i utożsamienia się z nim”¹¹. Stawiając sobie takie ambicje, Warszawa nie mogła pozostać na uboczu prowadzonej przez Wspólnotę polityki zagranicznej, w tym rozwijającego się dialogu z Mińskiem.

Ożywienie kontaktów unijno-białoruskich uznano w rządzie Donalda Tuska oraz jego politycznym zapleczu za zgodne z interesami Polski. Zauważano bowiem, iż odpowiadając na naruszanie standardów demokracji zerwaniem kontaktów z Białorusią, Zachód sprzyjał wchodzeniu tego państwa do rosyjskiej strefy wpływów¹². Za priorytet działań, jakie Polska powinna prowadzić wobec swego sąsiada, w środowisku PO uznawano utrzymanie jego niepodległości¹³. W koncepcji polityki zagranicznej wobec Białorusi realizowanej przez Radosława Sikorskiego dostrzegalne było nieartykułowane wprost założenie, iż osobą, która mogła zapewnić temu państwu niezależność, był Aleksander Łukaszenko. Szef resortu dyplomacji zaproponował rezygna-

¹⁰ R. Sikorski, *Lekcje historii, modernizacja i integracja*, „Gazeta Wyborcza”, 29–30 VIII 2009, nr 202, s. 6.

¹¹ Sprawozdanie stenograficzne z 15. posiedzenia Sejmu RP w dn. 7 V 2008, wypowiedź Radosława Sikorskiego.

¹² Sprawozdanie stenograficzne z 35. posiedzenia Sejmu RP w dn. 13 II 2009, wypowiedź Radosława Sikorskiego; Sprawozdanie stenograficzne z 64. posiedzenia Sejmu RP w dn. 8 IV 2010, wypowiedź Radosława Sikorskiego; Archiwum Rady Ministrów Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Sekretariat Prezesa Rady Ministrów Donalda Tuska, Rządowe programy współpracy z zagranicą, sygn. 1289/1, *Założenia polskiej polityki zagranicznej w 2008 r.*, k. 11; J. Saryusz-Wolski, *Unia gra z Mińskiem rozsądnie*, rozm. przepr. Z. Parafianowicz, „Dziennik. Polska Europa Świat”, 29 IX 2008, nr 228, s. 13; R. Sikorski, *Nie czekamy na nagrodę pocieszenia*, rozm. przepr. M. Bober, „Nasz Dziennik” 31 X – 1 XI 2009, nr 256, s. 8; Kancelaria Sejmu, Biuletyn nr 2747/VI z posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych w dn. 23 IX 2009, wypowiedź Radosława Sikorskiego.

¹³ P. Zalewski, *Nie oddawać Białorusi walkowerem*, „Rzeczpospolita”, 11 I 2007, nr 9, s. A9; Kancelaria Sejmu, Biuletyn nr 1390/V z posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych w dn. 8 XII 2006, wypowiedź Pawła Zalewskiego; Kancelaria Sejmu, Biuletyn nr 3632/VI z posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych w dn. 7 IV 2010, wypowiedź Radosława Sikorskiego; Kancelaria Sejmu, Biuletyn nr 3329/VI z posiedzenia Komisji Łączności z Polakami za Granicą w dn. 22 I 2010, wypowiedź Jana Borkowskiego; Kancelaria Sejmu, Biuletyn nr 1227/VI z posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych oraz Komisji Łączności z Polakami za Granicą w dn. 2 X 2008, wypowiedź Andrzeja Kremera.

cję z prowadzonej dotąd przez Polskę polityki mającej na celu wpływ na wymianę osób sprawujących władzę na Białorusi, na rzecz podjęcia próby zyskania ich przychylności dla Europy¹⁴. Według Sikorskiego, „niepodległość Białorusi będzie tym bardziej trwała, im bardziej Białoruś otworzy się na Europę”¹⁵. Zdominowany przez PO gabinet za metodę wsparcia europejskiej orientacji białoruskich władz uznał nawiązanie z nimi bezpośrednich relacji¹⁶.

WKŁAD POLSKI W REALIZACJĘ POLITYKI WARUNKOWEGO DIALOGU

W kierowanym przez Sikorskiego resorcie założono, iż podejmując próbę dialogu ze wschodnim sąsiadem, Warszawa włączała się w zainicjowaną we Wspólnocie politykę, zyskując tym samym wpływ na jej kształt¹⁷. Od początku kadencji celem gabinetu Tuska stało się zintensyfikowanie unijno-białoruskich kontaktów. Polscy dyplomaci proponowali przy tym, aby dialog Wspólnoty z Mińskiem odbywał się pod pewnymi warunkami. Postulowana przez nich strategia zakładała uzależnienie współpracy z Białorusią od respektowania przez jej władze standardów demokracji¹⁸. Polityka warunkowości miała polegać na oferowaniu Białorusi konkretnych korzyści w zamian za stopniową liberalizację jej wewnętrznego systemu. Zgodnie z oczekiwaniami polskiego rządu w 2008 roku UE przyjęła właśnie tak zdefiniowaną politykę¹⁹.

¹⁴ Kancelaria Sejmu, Biuletyn nr 611/VI z posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych w dn. 6 V 2008, wypowiedź Radosława Sikorskiego.

¹⁵ Kancelaria Sejmu, Biuletyn nr 3632/VI, wypowiedź Radosława Sikorskiego.

¹⁶ Kancelaria Sejmu, Biuletyn nr 2747/VI, wypowiedź Radosława Sikorskiego; Sprawozdanie stenograficzne z 29. posiedzenia Sejmu RP w dn. 20 XI 2008, wypowiedź Ryszarda Schnepfa i Donalda Tuska; Komunikat MSZ z 22 X 2008, Spotkanie ministra spraw zagranicznych Radosława Sikorskiego z przedstawicielami białoruskiej opozycji demokratycznej, <http://www.msz.gov.pl/Spotkanie,Ministra,Spraw,Zagranicznych,Pana,Radoslaw,Sikorskiego,z,przedstawicielami,bialoruskiej,opozycji,demokratycznej,22457.html> [dostęp: 12 czerwca 2011].

¹⁷ Sprawozdanie stenograficzne z 61. posiedzenia Sejmu RP w dn. 18 II 2010, wypowiedź Jana Borkowskiego; Kancelaria Sejmu, Biuletyn nr 3329/VI, wypowiedź Jana Borkowskiego.

¹⁸ Komunikat MSZ z 23 I 2008, Komunikat dotyczący spotkania ministra spraw zagranicznych Radosława Sikorskiego z ambasadorem Białorusi w Polsce Pawłem Łatuszką, <http://www.msz.gov.pl/Komunikat,dot.,spotkania,Ministra,Spraw,Zagranicznych,Pana,Radoslaw,Sikorskiego,z,Ambasadorem,,Bialorusi,w,Polsce,Panem,Pawlem,Latuszka,13815.html> [dostęp: 12 czerwca 2011].

¹⁹ W. Lorenz, *Mińsk pełnie w stronę Unii*, „Rzeczpospolita”, 26 IX 2008, nr 226, s. A12; Ł. Adamski, *Propozycja nowej...*, s. 1930.

Bruksela jako podstawowy warunek rozwoju wzajemnych relacji uznała uwolnienie więźniów politycznych. W styczniu i lutym 2008 roku władze Białorusi zezwoliły na przedterminowe wypuszczenie części z nich²⁰. Pozostali odzyskali wolność w sierpniu 2008 roku²¹. Gest ten został doceniony przez UE, która już we wrześniu zamierzała wznowić kontakty z Białorusią w dziedzinie energii, nauki i gospodarki. Nawiązanie relacji na najwyższym szczeblu Bruksela uzależniała natomiast od przebiegu przypadających w 2008 roku wyborów parlamentarnych²². 6 września 2008 roku podczas nieformalnego szczytu szefów dyplomacji państw UE w Awinionie, Sikorski wystąpił z propozycją przerwania izolacji białoruskich władz jeszcze przed zaplanowanym na koniec miesiąca głosowaniem²³. Z informacji prasowych wynikało, iż polska delegacja starała się przekonać unijnych partnerów do złożenia Białorusi oferty współpracy, która zrównoważyłaby straty, jakie miała ona ponieść, w wyniku zwiększenia ceny dostaw gazu ziemnego z Rosji. Zapowiadana przez Moskwę podwyżka wynikała z odmowy uznania przez Mińsk niepodległości Abchazji i Osetii Południowej²⁴. Chcąc wesprzeć postawę Białorusi wobec konfliktu rosyjsko-gruzińskiego²⁵, europejscy przywódcy wyrazili zgodę

²⁰ A. Poczobut, *Łukaszenko zwalnia politycznych*, „Gazeta Wyborcza”, 25 I 2008, nr 21, s. 14; *idem*, *Białoruś. Kolejny polityczny na wolności*, „Gazeta Wyborcza”, 28 I 2008, nr 23, s. 11; *idem*, *Białoruś. Wyszedł więzień polityczny*, „Gazeta Wyborcza”, 6 II 2008, nr 31, s. 13; *kam*, *Nieznaczne ocieplenie na linii Mińsk–Bruksela*, „Tydzień na Wschodzie”, 27 II 2008, nr 8, s. 10–11.

²¹ A. Poczobut, *Łukaszenka ułaskawił Kazulina*, „Gazeta Wyborcza”, 18 VIII 2008, nr 192, s. 9; P. Kościński, *Prozachodnia wolta?* „Rzeczpospolita”, 18 VIII 2008, nr 192, s. A10. Aleksander Kazulin sam nie prosił o ułaskawienie; A. Poczobut, *Łukaszenka uwalnia politycznych*, „Gazeta Wyborcza”, 21 VIII 2008, nr 195, s. 9.

²² J. Bielecki, *Zachodnia gra o Białoruś*, „Dziennik. Polska Europa Świat”, 22 VIII 2008, nr 196, s. 14; M. Potocki, *Łukaszenka wypuścił Kazulina pod presją Zachodu*, „Dziennik. Polska Europa Świat”, 19 VIII 2008, nr 193, s. 11; MBZ, PAP, *UE zniesie sankcje dla Białorusi*, „Nasz Dziennik”, 16 IX 2008, nr 217, s. 6.

²³ A. Słojewska, *UE łagodniej wobec Mińska*, „Rzeczpospolita”, 8 IX 2008, nr 210, s. A10; J. Bielecki, *Polski pakiet dla Łukaszenki*, „Dziennik. Polska Europa Świat”, 8 IX 2008, nr 210, s. 6; R. Sikorski, *Prezydent Lech Kaczyński powinien wziąć przykład z brytyjskiej królowej*, rozm. przepr. J. Bielecki, „Dziennik. Polska Europa Świat”, 15 IX 2008, nr 216, s. 7.

²⁴ J. Bielecki, *Polski pakiet...*, s. 6.

²⁵ Polscy dyplomaci oraz eurodeputowani od kilku miesięcy podejmowali starania na rzecz złagodzenia polityki Wspólnoty wobec Białorusi. Zgodę europejskich przywódców na zbliżenie z Mińskiem we wrześniu 2008 r. postrzegano w Polsce jako reakcję na wojnę gruzińsko-rosyjską. Przybliżenie Białorusi do UE miało zapobiec odbudowie imperium rosyjskiego. Zob. G. Wierzołowski, *Tusk, tarcza i KGB–Białoruś*, „Gazeta Polska”, 16 VII 2008, nr 29, s. 11; J. Bielecki, *Nowy kurs: bliżej z Białorusią*, „Dziennik. Polska Europa Świat”, 25 VI 2008, nr 147, s. 6; A. Słojewska, P. Kościński, *Polski spór o białoruskie sankcje*, „Rzeczpospolita”, 28–29 VI 2008, nr 150, s. A10; J. Pawlicki, A. Poczobut, *Wyborczy kontrakt z Białorusią*, „Gazeta Wyborcza”, 25 IX 2008, nr 225, s. 8; J. Bielecki, *Unia murem za Andżeliką Borys*, „Dziennik. Polska Europa Świat”, 10 X 2008, nr 238, s. 5.

na wizytę polskiego ministra spraw zagranicznych w tym kraju²⁶. Do-
szło do niej 12 września²⁷. Podczas spotkania ze swym białoruskim
odpowiednikiem Siargiejem Martynowem, Radosław Sikorski przed-
stawił unijną propozycję. Zakładała ona rozwój relacji gospodarczych
oraz zniesienie sankcji nałożonych na przedstawicieli białoruskich
władz. Realizację tej oferty Bruksela warunkowała zapewnieniem
możliwości funkcjonowania na Białorusi opozycji oraz niezależnych
mediów. Jako podstawowy wyznacznik intencji Mińska UE uznała
demokratyczny przebieg wyborów parlamentarnych zaplanowanych
na koniec września 2008 roku²⁸.

W tym czasie na Białorusi nastąpiła pewna liberalizacja proce-
su wyborczego. Oceniając przygotowania do wyborów parlamen-
tarnych, przedstawiciele UE nie mieli jednak złudzeń, iż można
będzie je uznać za demokratyczne. Bruksela domagała się od bia-
łoruskich władz zapewnienia przynajmniej ich częściowo wolnego
przebiegu. Zgodnie z oczekiwaniami zachodnich przywódców, w par-
lamencie powinna się znaleźć reprezentacja sił opozycyjnych, złożo-
na z powszechnie znanych działaczy, a nie przedstawicieli opozycji
koncesjonowanej²⁹. Na kilka dni przed zaplanowanym terminem gło-
sowania w polskiej prasie pojawiły się informacje, z których wynika-
ło, iż UE przekazała białoruskim władzom listę z nazwiskami około
20 polityków, którzy mieli otrzymać miejsca w parlamencie. Uzyska-
nie przez nich mandatów stanowiłoby gest ze strony Mińska pozwa-
lający na wprowadzenie w życie przedstawionej przez Radosława Si-
korskiego unijnej oferty³⁰. Według doniesień prasowych w poufnych
rozmowach z białoruskimi władzami, jak też opozycjonistami, aktyw-
nie uczestniczyli przedstawiciele Polski³¹.

²⁶ J. Bielecki, *Sikorski z ofertą dla Mińska*, „Dziennik. Polska Europa Świat”, 13–14 IX 2008, nr 215, s. 3; KRYST, *Unijne otwarcie na Białoruś*, „Trybuna”, 15 IX 2008, nr 216, s. 3.

²⁷ Komunikat MSZ z 12 IX 2008, Wizyta ministra spraw zagranicznych Radosława Sikorskiego w Republice Białoruś, <http://www.msz.gov.pl/Wizyta,Ministra,Spraw,Zagranych,Pana,Radoslaw,Sikorskiego,w,Republice,Bialorus,21576.html> [dostęp: 12 czerwca 2011].

²⁸ J. Bielecki, *Sikorski z ofertą...*, s. 3. Zob. też Z. Parafianowicz, A. Ciechanowicz, *Czy Łukaszenka podzieli się władzą*, „Dziennik. Polska Europa Świat”, 31 VII 2008, nr 178, s. 1; A. Słojewska, P. Kościński, *Polski spór...*, s. A10.

²⁹ W. Lorenz, *Mińsk pełźnie...*, s. A12. Zob. też Z. Parafianowicz, A. Ciechanowicz, *Czy Łukaszenka...*, s. 1.

³⁰ P. Kościński, W. Lorenz, *Tajna gra Unii z Białorusią*, „Rzeczpospolita”, 27–28 IX 2008, nr 227, s. A8; J. Pawlicki, A. Poczubut, *Wyborczy kontrakt...*, s. 8.

³¹ J. Pawlicki, A. Poczubut, *Europa negocjuje z Łukaszenką. Polska żyruje*, „Gazeta Wyborcza”, 25 IX 2008, nr 225, s. 1.

Obecni na Białorusi obserwatorzy OBWE przebieg wyborów ocenili jako niespełniający wymogów demokratycznego głosowania³². Zgodnie z oficjalnymi wynikami, żaden z opozycyjnych kandydatów nie uzyskał wystarczającej liczby głosów, pozwalającej na wejście do parlamentu³³. W odczuciu kierowanego przez Sikorskiego MSZ nie stanowiło to jednak klęski współtworzonej przez Polskę unijnej strategii. Tłumaczono, iż nikt nie liczył na natychmiastową poprawę standardów demokracji³⁴. Dyplomaci oficjalnie przekonywali, iż nie było żadnego przedwyborczego porozumienia z Łukaszenką, które zostałyby złamane³⁵. W środowisku wspierającym politykę dialogu winą za rezultat wyborczy obciążano nie tylko białoruskie władze, ale też samą opozycję. Eurodeputowany PO Jacek Saryusz-Wolski, komentując przebieg wyborów, stwierdził: „Możliwe, że [...] nieobecność [opozycji] w parlamencie to rezultat sfalszowanych wyborów, ale powodem może być też jej słaba siła przekonywania”³⁶.

Mimo negatywnej oceny wyborów parlamentarnych polski resort dyplomacji, jak też politycy PO uznali, iż UE powinna docenić pozytywne zjawiska, jakie miały miejsce na Białorusi w ostatnich miesiącach. Podkreślano zwłaszcza fakt wypuszczenia więźniów politycznych oraz umożliwienie zachodnim obserwatorom monitorowania przebiegu wyborów parlamentarnych. Wydarzenia te uznano za dostateczny powód kontynuowania polityki otwarcia zakładającej nagradzanie wszystkich przejawów liberalizacji³⁷. Stanowisko takie znalazło odzwierciedlenie w przyjętej 9 października 2008 roku rezolucji Parlamentu Europejskiego. Jej autorem był eurodeputowany z ramienia PO Jacek Protasiewicz, pełniący funkcję szefa delegacji

³² ŁS, PAP, *OBWE: Mińsk daleki od demokracji*, „Nasz Dziennik”, 30 IX 2008, nr 229, s. 7; P. Kościński, W. Lorenz, *Unia niezrażona wyborami na Białorusi*, „Rzeczpospolita”, 30 IX 2008, nr 229, s. A10; J. Bielecki, *Łukaszenka nie przepuścił opozycji*, „Dziennik Polska Europa Świat”, 30 IX 2008, nr 229, s. 1.

³³ P. Kościński, W. Lorenz, *Unia nie zrażona...*, s. A10.

³⁴ M. Wójcik, K. Wronowska, *Opozycja chce znać szczegóły planu MSZ*, „Dziennik. Polska Europa Świat”, 7 X 2008, nr 235, s. 4; A. Poczobut, *Łukaszenka sam wybrał*, „Gazeta Wyborcza”, 30 IX 2008, nr 229, s. 8.

³⁵ P. Kościński, pap, afp, *Gest wobec Mińska*, „Rzeczpospolita”, 10 X 2008, nr 238, s. A12.

³⁶ J. Saryusz-Wolski, *Trzeba złagodzić kurs wobec Mińska*, rozm. przepr. W. Lorenz, „Rzeczpospolita”, 30 IX 2008, nr 229, s. A10.

³⁷ P. Kościński, pap, afp, *Gest wobec Mińska...*, s. A12; J. Saryusz-Wolski, *Unia gra z Mińskiem...*, s. 13; *idem*, *Trzeba złagodzić kurs...*, s. A10; J. Bielecki, *Łukaszenka nie przepuścił...*, s. 1; Kancelaria Sejmu, Biuletyn nr 1227/VI, wypowiedź Andrzeja Kremera; Kancelaria Sejmu, Biuletyn nr 1339/VI z posiedzenia Komisji Łączności z Polakami za Granicą w dn. 15 X 2008, wypowiedź Andrzeja Kremera; P. Kościński, W. Lorenz, *Unia niezrażona...*, s. A10.

ds. Białorusi³⁸. Przygotowana przez niego uchwała wzywała Komisję Europejską oraz Radę UE do zawieszenia sankcji wizowych dla większości członków białoruskich władz. Zawierała również propozycję objęcie Białorusi instrumentami EPS, co pozwoliłoby na korzystanie przez nią z funduszy pomocowych³⁹.

Dnia 13 października 2008 roku w Luksemburgu, w obecności Siergieja Martynowa⁴⁰, ministrowie spraw zagranicznych UE podjęli decyzję o półrocznym zawieszeniu obowiązywania sankcji wizowych nałożonych na Aleksandra Łukaszenkę oraz 36 innych przedstawicieli władz państwowych. Decyzje o dalszym losie restrykcji miały być podjęte wiosną następnego roku⁴¹. Grupa eurodeputowanych z Jackiem Protasiewiczem na czele, w porozumieniu z reprezentantami białoruskich sił opozycyjnych, wypracowała listę warunków, od których należało uzależnić dalszy rozwój współpracy UE z Mińskiem⁴². Ustalono, iż na Białorusi muszą zostać wprowadzone zmiany w prawie wyborczym oraz karnym. Zniesieniu powinny ulec przepisy pozwalające na legalne represjonowanie opozycji, fałszowanie wyborów oraz ograniczanie wolność mediów. Oczekiwano również od białoruskich władz zapewnienia swobody funkcjonowania organizacji pozarządowych oraz partii politycznych, jak też umożliwienia druku i dystrybucji niezależnych gazet⁴³. Warunki te w całości miały zostać wypełnione do końca 2010 roku, co umożliwiłoby uczciwe przeprowadzenie przypadających w 2011 roku wyborów prezydenckich⁴⁴.

³⁸ J. Bielecki, *Ostatnia szansa dla Mińska*, „Dziennik. Polska Europa Świat”, 1 X 2008, nr 230, s. 12.

³⁹ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dn. 9 X 2008 w sprawie sytuacji na Białorusi po wyborach parlamentarnych w dn. 28 IX 2008 r., www.europarl.europa.eu [dostęp: 5 marca 2017].

⁴⁰ P. Kościński, reuters, afp, *Białoruski minister jedzie na spotkanie z Unią*, „Rzeczpospolita”, 4–5 X 2008, nr 233, s. A8; kam, *UE udziela wsparcia Białorusi*, „Tydzień na Wschodzie” 8 X 2008, nr 32, s. 7.

⁴¹ T. Bielecki, *Łukaszenka może wjechać do Europy*, „Gazeta Wyborcza” 14 X 2008, nr 241, s. 16; agaw, *Unia zawiesiła sankcje wizowe wobec Białorusi*, „Tydzień na Wschodzie”, 16 X 2008, nr 33, s. 11. 10 listopada 2008 r. Rada przyjęła stanowisko o przedłużeniu o rok obowiązywania sankcji wizowych wobec niektórych urzędników białoruskich. Jednocześnie realizację tej sankcji zawieszono na 6 miesięcy. Zawieszeniu nie podlegały sankcje wizowe nałożone na osoby zamieszane w zaginięcia polityków i dziennikarzy w latach 1999–2000 oraz na przewodniczącą Centralnej Komisji Wyborczej Lidzije Jarmoszyne. Zob. T. Kubin, *Stosunki polsko-białoruskie w końcu XX i na początku XXI wieku*, w: *Stosunki Polski z sąsiadami w pierwszej dekadzie XXI wieku*, red. M. Stolarczyk, Katowice 2011, s. 179.

⁴² J. Bielecki, *Ostatnia szansa...*, s. 12; agaw, *Głos opozycji w dialogu UE z władzami Białorusi*, „Tydzień na Wschodzie”, 5 XI 2008, nr 36; J. Pawlicki, A. Poczubut, *Unia ęci Łukaszenkę*, „Gazeta Wyborcza”, 30 X 2008, nr 255, s. 10.

⁴³ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dn. 15 I 2009 w sprawie strategii UE wobec Białorusi, www.europarl.europa.eu [dostęp: 8 marca 2017].

⁴⁴ J. Bielecki, *Ostatnia szansa...*, s. 12.

W kolejnych miesiącach na Białorusi zauważalna była pewna liberalizacja. Pod koniec listopada 2008 roku Mińsk umożliwił dystrybucję dwóch niezależnych gazet⁴⁵. W grudniu władze zgodziły się na rejestrację ruchu O Wolność⁴⁶. Na jego czele stał Aleksander Milinkiewicz – główny konkurent Aleksandra Łukaszenki w wyborach prezydenckich w 2006 roku. Przedstawiciele opozycji dopuszczeni zostali do rad konsultacyjnych zajmujących się kwestiami związanymi ze społeczno-politycznym rozwojem kraju, mediami oraz prawami człowieka⁴⁷. Na Białorusi miały jednak równocześnie miejsce wydarzenia sprzeczne z oczekiwaniami UE. W lutym 2009 roku do aresztu trafiło dwóch opozycjonistów, którzy kilka miesięcy wcześniej w ramach odwilży zostali wypuszczeni z więzienia⁴⁸. Dochodziło również do przypadków wykluczania młodych działaczy ugrupowań antyrządowych z życia politycznego poprzez kierowanie ich do wojska⁴⁹. W lutym w Mińsku został brutalnie rozpędzony wiec opozycji⁵⁰. Parlament Europejski, dokonując analizy sytuacji w tym państwie w połowie okresu trwania moratorium, przypominał, iż na rejestrację wciąż oczekiwało 13 niezależnych gazet, natomiast wypuszczeni na wolność więźniowie polityczni „nie korzystają ze wszystkich praw gwarantowanych obywatelom białoruskim w Konstytucji Republiki Białorusi”⁵¹.

Mimo braku istotnych postępów białoruskich władz w działaniach na rzecz demokratyzacji UE nie rezygnowała z polityki dialogu. Oceniając, iż Białoruś niedostatecznie wypełniała stawiane jej warunki, w marcu 2009 roku Rada UE podjęła decyzję o przedłużeniu obowiązywania sankcji wizowych o kolejny rok. Jednocześnie jednak w zawieszeniu na 9 miesięcy utrzymała ich wykonanie⁵². Identycz-

⁴⁵ A. Poczobut, *Troszkę więcej wolności dla białoruskich mediów*, „Gazeta Wyborcza”, 29–30 XI 2008, nr 279, s. 11.

⁴⁶ *Idem*, *Łukaszenka legalizuje opozycję*, „Gazeta Wyborcza”, 18 XII 2008, nr 295, s. 8.

⁴⁷ *Idem*, *Opozycja doradzi Łukaszence*, „Gazeta Wyborcza”, 28 I 2009, nr 23, s. 9; A. Pisalnik, *Opozycja pomoże Łukaszence*, „Rzeczpospolita”, 29 I 2009, nr 24, s. A12; agaw, *Białoruś: Kolejne próby poprawy wizerunku reżimu*, „Tydzień na Wschodzie”, 28 I 2009, nr 4, s. 12.

⁴⁸ A. Poczobut, *Białoruś: Polowanie na politycznych*, „Gazeta Wyborcza”, 9 II 2009, nr 33, s. 11; agaw, *Białoruś: Przygotowania do politycznego procesu*, „Tydzień na Wschodzie”, 18 II 2009, nr 7, s. 12–13.

⁴⁹ A. Pisalnik, *Białoruś: opozycjoniści idą do wojska*, „Rzeczpospolita”, 30 I 2009, nr 25, s. A12; agaw, *Białoruś: Represje wobec młodych opozycjonistów*, „Tydzień na Wschodzie”, 4 II 2009, nr 5, s. 11.

⁵⁰ PAP, *Białoruś. Skopana opozycja*, „Gazeta Wyborcza”, 17 II 2009, nr 40, s. 11.

⁵¹ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dn. 15 I 2009.... Zob. też A. Słojewska, *Metoda kija i marchewki wobec Białorusi*, „Rzeczpospolita”, 16 I 2009, nr 13, s. A11.

⁵² A. Słojewska, *Unijna marchewka dla Mińska*, „Rzeczpospolita”, 17 III 2009, nr 64, s. A9; D. Pszczółkowska, *Europa nagradza Łukaszenkę*, „Gazeta Wyborcza”, 17 III 2009,

nego zabiegu dokonała 17 listopada 2009 roku⁵³. Decyzje te pozwalały na podejmowanie dyplomatycznych kontaktów z białoruskimi władzami.

Kontynuowany w kolejnych miesiącach dialog Brukseli z Mińskiem wciąż miał charakter warunkowy. W unijnej ofercie zawarto: możliwość podpisania umowy o partnerstwie i współpracy, pomoc finansową, preferencje handlowe, podjęcie negocjacji dotyczących przystąpienia Białorusi do Światowej Organizacji Handlu, jak też dostęp do projektów przewidzianych w ramach Partnerstwa Wschodniego⁵⁴. Na początku 2010 roku Europejski Bank Inwestycyjny zapowiedział możliwość udzielenia Białorusi kredytów o wartości kilkuset milionów euro⁵⁵. Realizację tych propozycji uzależniano od tempa dokonywanych przez białoruskie władze wewnętrznych przeobrażeń. Wśród konkretnych żądań, oprócz sformułowanych wcześniej, pojawiała się m.in. zapewnienie możliwości swobodnego funkcjonowania zagranicznych mediów oraz zaprzestanie wykonywania kary śmierci⁵⁶.

Jako podstawowy warunek rozwoju współpracy z Mińskiem Bruksela traktowała jednak poprawę jakości procesu wyborczego. W 2010 roku białoruskie władze faktycznie dokonały korekty obowiązującej dotąd ordynacji. Pierwszym testem liberalizacji przepisów miały być przypadające na kwiecień tego roku wybory samorządowe⁵⁷. Zgodnie z oczekiwaniami UE zmianie uległy zasady tworzenia komisji wyborczych. Według nowej ordynacji, przynajmniej jedna trzecia ich składu miała rekrutować się z przedstawicieli partii politycznych oraz organizacji społecznych⁵⁸. Podczas wyborów samorządowych wymóg

nr 64, s. 10; agaw, *UE przedłuża zawieszenie sankcji wobec Białorusi*, „Tydzień na Wschodzie”, 18 III 2009, nr 11, s. 9–10.

⁵³ PAP, *Przedłużone i zawieszane*, „Trybuna”, 18 XI 2009, nr 270, s. 7; dyn, *Sankcje UE wobec Białorusi pozostaną zamrożone*, „Tydzień na Wschodzie”, 18 XI 2009, nr 39, s. 11–12.

⁵⁴ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dn. 10 III 2010 w sprawie sytuacji społeczeństwa obywatelskiego i mniejszości narodowych na Białorusi, www.europarl.europa.eu [dostęp: 7 marca 2017].

⁵⁵ M. Przydacz, *Polityka zagraniczna wobec Białorusi*, w: *Główne kierunki polityki zagranicznej rządu Donalda Tuska w latach 2007–2011*, red. P. Musiałek, Kraków 2012, s. 291–292.

⁵⁶ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dn. 2 IV 2009 w sprawie oceny dialogu między Unią Europejską a Białorusią, www.europarl.europa.eu [dostęp: 8 marca 2017]; Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dn. 17 XII 2009 r. w sprawie Białorusi, www.europarl.europa.eu [dostęp: 7 marca 2017].

⁵⁷ J. Bielecki, *Polska chce od Unii ultimatum dla Mińska*, „Dziennik Gazeta Prawna”, 18 II 2010, nr 34, s. A2; A. Słojewska, *Kraje Partnerstwa Wschodniego stają po stronie Mińska*, „Rzeczpospolita”, 5 III 2010, nr 54, s. A10.

⁵⁸ A. Czwołek, *Opozycja polityczna na Białorusi (1989–2010)*, Gdańsk 2013, s. 333.

ten rzeczywiście został zachowany. W komisjach znaleźli się jednak przede wszystkim reprezentanci organizacji proreżimowych⁵⁹. Członkowie sił antyrządowych stanowili również znikomy odsetek wszystkich zarejestrowanych kandydatów⁶⁰. Realnej poprawie nie uległy warunki prowadzenia kampanii. W kwietniu 2010 roku tradycyjnie wiele kontrowersji wywołało głosowanie przedterminowe. Obserwatorzy międzynarodowi zgłosili też liczne zastrzeżenia dotyczące przebiegu wyborów w głównym dniu⁶¹. Zgodnie z oficjalnymi wynikami mandaty w samorządach uzyskało zaledwie kilku przedstawicieli opozycji⁶².

W ocenie Brukseli przebieg wyborów samorządowych nie spełnił demokratycznych standardów⁶³. Mimo to nie zdecydowano się na przerwanie dialogu z białoruskimi władzami⁶⁴. Większe znaczenie UE przywiązywała bowiem do wyborów prezydenckich, które miały odbyć się na początku 2011 roku. We wrześniu 2010 roku Aleksander Łukaszenko zdecydował o ich przyśpieszeniu. Termin głosowania został wyznaczony na 19 grudnia 2010 roku⁶⁵. 25 października Rada UE przedłużyła sankcje wizowe wobec 41 przedstawicieli białoruskich władz, jednocześnie utrzymując je w zawieszeniu. Dalsze relacje z tym państwem uzależniono od oceny przebiegu zbliżających się wyborów⁶⁶.

Dnia 2 listopada 2010 roku ze wspólną wizytą do Mińska udali się ministrowie spraw zagranicznych Polski oraz Niemiec. Radosław Sikorski i Guido Westerwelle spotkali się z Siergiejem Martynowem oraz Aleksandrem Łukaszenką⁶⁷. Unijni wysłannicy zaapelowali wówczas o jak najbardziej uczciwy przebieg wyborów prezydenckich⁶⁸.

⁵⁹ *Ibidem*, s. 652–653.

⁶⁰ dyn, *Wybory lokalne na Białorusi*, „Tydzień na Wschodzie”, 28 IV 2010, nr 16, s. 13.

⁶¹ A. Czwołek, *Opozycja polityczna...*, s. 656–659.

⁶² dyn, *Wybory lokalne...*, s. 13.

⁶³ RICZ, PAP, *Wyborcza farsa i represje na Białorusi*, „Gazeta Wyborcza”, 16 I 2007, nr 13, s. 9.

⁶⁴ A. Czwołek, *Opozycja polityczna...*, s. 758.

⁶⁵ A. Poczobut, *Łukaszenko planuje zwycięstwo w pierwszej turze*, „Gazeta Wyborcza”, 15 IX 2010, nr 216, s. 10.

⁶⁶ WojK, *UE przedłużyła i (ponownie) zawiesiła sankcje wobec Białorusi*, „Tydzień na Wschodzie”, 27 X 2010, nr 36, s. 9.

⁶⁷ Komunikat MSZ z 2 XI 2010, Wizyta ministra spraw zagranicznych RP w Mińsku, <http://www.ms.gov.pl/Wizyta,Ministra,Spraw,Zagranicznych,RP,w,Minsku,38946.html> [dostęp: 12 czerwca 2011].

⁶⁸ P. Kościński, *Sikorski jedzie do Łukaszenki*, „Rzeczpospolita”, 30 X – 1 XI 2010, nr 255, s. A9; A. Poczobut, *Polsko-niemiecka misja na Białorusi*, „Gazeta Wyborcza”, 29 X 2010, nr 254, s. 9; ŁS, PAP, *Sikorski apeluje do Mińska o uczciwe wybory*, „Nasz Dziennik”, 3 XI 2010, nr 257, s. 7.

Bruksela zdawała sobie sprawę, iż zasady demokracji naruszone były już podczas tworzenia komisji. Większość osób zgłoszonych do nich przez opozycję nie została bowiem zaakceptowana⁶⁹. Podczas wizyty w Mińsku szefowie dyplomacji Polski i Niemiec próbowali jednak nakłonić białoruskie władze do przeprowadzenia kolejnych etapów procesu wyborczego zgodnie z uznanymi w Europie zasadami⁷⁰. Przypominali, iż o demokratyzacji nie decyduje samo liczenie głosów, ale również stworzenie jednakowych warunków prowadzenia kampanii dla wszystkich kandydatów. W zamian za wyłonienie głowy państwa zgodnie z europejskimi standardami w ciągu trzech lat Białoruś miała otrzymać od UE pomoc w wysokości 3 mld euro⁷¹. W przypadku sfałszowania wyników głosowania Radosław Sikorski oraz Guido Westerwelle zapowiedzieli powrót Brukseli do polityki sankcji⁷².

ZAKOŃCZENIE POLITYKI WARUNKOWEGO DIALOGU

Sposób przeprowadzenia wyborów prezydenckich w 2010 roku różnił się od praktyk stosowanych w 2001 oraz 2006 roku. Nowa ordynacja wprowadzała ułatwienia w procedurze rejestracji kandydatów⁷³. Ostatecznie zarejestrowanych zostało 10 kandydatów, z czego 7 wywodziło się z opozycji politycznej⁷⁴. Niezależni obserwatorzy ten etap procesu wyborczego ocenili pozytywnie⁷⁵. W porównaniu z rokiem 2006 poprawie uległa możliwość prowadzenia agitacji wyborczej. Kampania nie miała jednak równego charakteru. W środkach masowego przekazu wyraźnie faworyzowany był urzędujący prezydent⁷⁶.

Wybory prezydenckie, według oficjalnych wyników, zdecydowanie wygrał Łukaszenko, otrzymując niemal 80 proc. poparcia. Misja OBWE przebieg wyborów prezydenckich na Białorusi uznała za niedemokratyczny. Wieczorem 19 grudnia w Mińsku doszło do powy-

⁶⁹ kam, *Pozornie pluralistyczna kampania wyborcza na Białorusi*, „Tydzień na Wschodzie”, 24 XI 2010, nr 39, s. 13.

⁷⁰ G. Westerwelle, R. Sikorski, *Polska z Niemcami razem dla Wschodu*, „Gazeta Wyborcza”, 5 XI 2010, nr 259, s. 13.

⁷¹ P. Kościński, W. Lorenz, *Unijny duet naciska na Łukaszenkę*, „Rzeczpospolita”, 3 XI 2010, nr 257, s. A10; A. Poczobut, *Trzy miliardy euro za demokrację*, „Gazeta Wyborcza”, 3 XI 2010, nr 257, s. 9.

⁷² Z. Parańianowicz, *Ultimatum dla Łukaszenki*, „Dziennik Gazeta Prawna”, 3 XI 2010, nr 214, s. A8.

⁷³ A. Czwołek, *Opozycja polityczna...*, s. 336–337.

⁷⁴ *Ibidem*, s. 676.

⁷⁵ *Ibidem*, s. 672.

⁷⁶ Szerzej na temat kampanii wyborczej w 2010 r. zob. *ibidem*, s. 674–676.

borczej manifestacji, która została brutalnie stłumiona przez milicję. Setki protestujących trafiło do aresztu, w tym wszyscy opozycyjni kandydaci na urząd prezydenta⁷⁷.

Ministrowie spraw zagranicznych Polski oraz Niemiec wystosowali 20 grudnia 2010 roku wspólne oświadczenie w sprawie wydarzeń na Białorusi. Użyta wobec demonstrantów przemoc oraz aresztowanie czołowych opozycjonistów spotkały się z ich stanowczym potępieniem. Stwierdzili również, iż przekazany Łukaszence w listopadzie 2010 roku warunek przeprowadzenia uczciwych wyborów prezydenckich nie został spełniony⁷⁸. W opublikowanym kilka dni później na łamach „The New York Times” artykule ministrowie spraw zagranicznych Polski, Czech, Niemiec oraz Szwecji zapowiedzieli, iż w zaistniałej sytuacji Unia Europejska nie może utrzymywać pozytywnej współpracy z Łukaszenką⁷⁹. Rzeczywiście, unijno-białoruski dialog uległ natychmiastowemu przerwaniu. Od początku 2011 roku Wspólnota powróciła do polityki izolacji Mińska.

PODSUMOWANIE

Podjęta przez UE, przy aktywnym wsparciu Polski, próba dialogu z Mińskiem miała na celu utrzymanie niezależności Białorusi poprzez europeizację jej władz. Prowadzona w latach 2007–2010 polityka zakończyła się niepowodzeniem. Wszystko wskazuje na to, iż niewypełnienie przez prezydenta Białorusi stawianego mu warunku tłumaczyć należy przełomem w jego relacjach z Rosją. Dziesięć dni przed wyborami prezydenckimi Łukaszenko złożył wizytę w Moskwie,

⁷⁷ A. Poczobut, *Łukaszenka pewny*, „Gazeta Wyborcza”, 20 XII 2010, nr 296, s. 10; P. Kościński, *Wielki atak na opozycję*, „Rzeczpospolita”, 21 XII 2010, nr 297, s. A10; M. Wojciechowski, *Białoruś pod butem reżimu*, „Gazeta Wyborcza”, 21 XII 2010, nr 297, s. 1; A. Poczobut, *Miłosierdzie Łukaszenki*, „Gazeta Wyborcza”, 21 XII 2010, nr 297, s. 10; A. Pisalnik, *Łukaszenko więzi swoich rywali*, „Rzeczpospolita”, 23 XII 2010, nr 299, s. A11; A. Poczobut, *Ilu rannych jest w Mińsku?* „Gazeta Wyborcza”, 24–26 XII 2010, nr 300, s. 10; P. Kościński, A. Pisalnik, *Chcą aresztować tysiące opozycjonistów*, „Rzeczpospolita”, 24–26 XII 2010, nr 300, s. A12.

⁷⁸ Komunikat MSZ z 20 XII 2010, Wspólne oświadczenie ministrów spraw zagranicznych Radosława Sikorskiego i Guido Westerwelle w sprawie wydarzeń na Białorusi, <http://www.msz.gov.pl/Wspolne,oswiadczenie,Ministrow,Spraw,Zagranicznych,Radoslaw,Sikorskiego,i,Guido,Westerwelle,w,sprawie,wydarzen,na,Bialorusi,39932.html> [dostęp: 12 czerwca 2011].

⁷⁹ Komunikat MSZ z 24 XII 2010, Wspólny artykuł ministrów spraw zagranicznych Czech, Niemiec, Polski i Szwecji w sprawie Białorusi, <http://www.msz.gov.pl/Wspolny,artykul,Ministrow,Spraw,Zagranicznych,Czech,,Niemiec,,Polski,i,Szwecji,w,sprawie,Bialorusi,40035.html> [dostęp: 12 czerwca 2011]; M. Potocki, *Łukaszenka opozycji nie odpuszcza*, „Dziennik Gazeta Prawna”, 27 XII 2010, nr 251, s. A8; A. Poczobut, *Ilu rannych...*, s. 10.

podczas której został przyjęty przez Dmitrija Miedwiediewa. W trakcie spotkania prezydenci osiągnęli porozumienie w kwestii cen gazu i ropy⁸⁰. Podpisane wówczas umowy okazały się bardzo korzystne dla Mińska. W tej sytuacji prezydent stracił zainteresowanie nawiązaniem bliższych relacji z Zachodem. Prawdziwa okazała się diagnoza analityków Ośrodka Studiów Wschodnich z 2008 roku, którzy przypuszczali, iż „poprawa relacji z Unią Europejską jest Białorusi potrzebna jako argument wzmacniający pozycję Mińska w stosunkach z Moskwą, wobec rosyjskiej polityki nacisków w sferze gospodarki i energetyki”⁸¹. Bruksela, podejmując dialog z Mińskiem, pokazała gotowość do realizacji inicjatyw korzystnych dla białoruskiej gospodarki. Rosja, w przeciwieństwie do UE, w zamian za gwarancje finansowe nie domagała się jednak od Łukaszenki żadnych działań w polityce wewnętrznej⁸². Niepowodzenie zapoczątkowanego dialogu ujawniło słabość unijnych instrumentów w prowadzonej z Moskwą rywalizacji o wpływy na obszarze postradzieckim.

⁸⁰ A. Poczobut, W. Radziwinowicz, *Łukaszenka złamał Rosję*, „Gazeta Wyborcza”, 11–12 XII 2010, nr 289, s. 9.

⁸¹ A. Wierzbowska-Miazga, K. Kłyński, *Ożywienie w stosunkach białorusko-unijnych*, „Tydzień na Wschodzie”, 12 III 2008, nr 10, s. 5. Zob. też A. Wierzbowska-Miazga, K. Kłyński, *Białoruś – powrót represji*, „Tydzień na Wschodzie”, 2 IV 2008, nr 12, s. 4–5; K. Kłyński, współpr. P. Wołowski, *Podwójna gra Aleksandra Łukaszenki*, „Tydzień na Wschodzie”, 10 IX 2008, nr 28, s. 7–9; K. Kłyński, *Białoruś: rezultat wyborów nie przekreśla szans współpracy z Zachodem*, „Tydzień na Wschodzie”, 1 X 2008, nr 31, s. 2; *idem*, W. Konończuk, *Eskalacja napięcia w stosunkach rosyjsko-białoruskich*, „Tydzień na Wschodzie”, 17 VI 2009, nr 22, s. 3–4.

⁸² E. Mironowicz, *Polityka zagraniczna Białorusi. 1990–2010*, Białystok 2011, s. 179.